

TARIM EKONOMİSİ

“Elastikiyet”

Doç. Dr. Çağatay YILDIRIM

2025

İÇERİK

1. Talebin Fiyat Elastikiyeti
2. Talebin Gelir Elastikiyeti
3. Arz Elastikiyeti

1. TALEBİN FİYAT ELASTİKİYETİ

- Fiyattaki bir değişime karşı talep miktarının değişimi
- Talep sabitken arz arttığında denge fiyatı düşer ve denge miktarı artar.

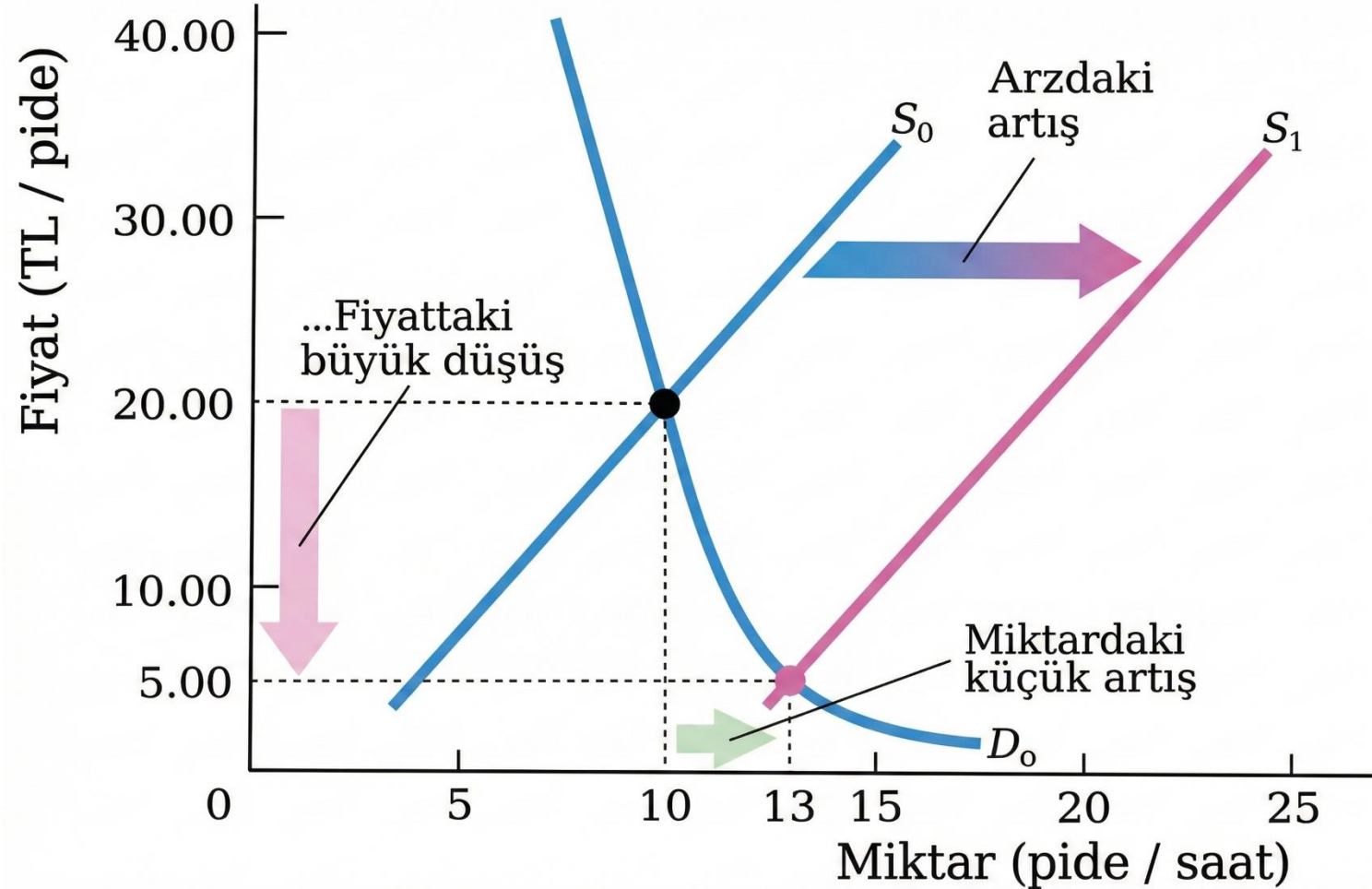
- Fiyattaki büyük düşüş karşısında miktarda küçük bir artış mı olur?

veya

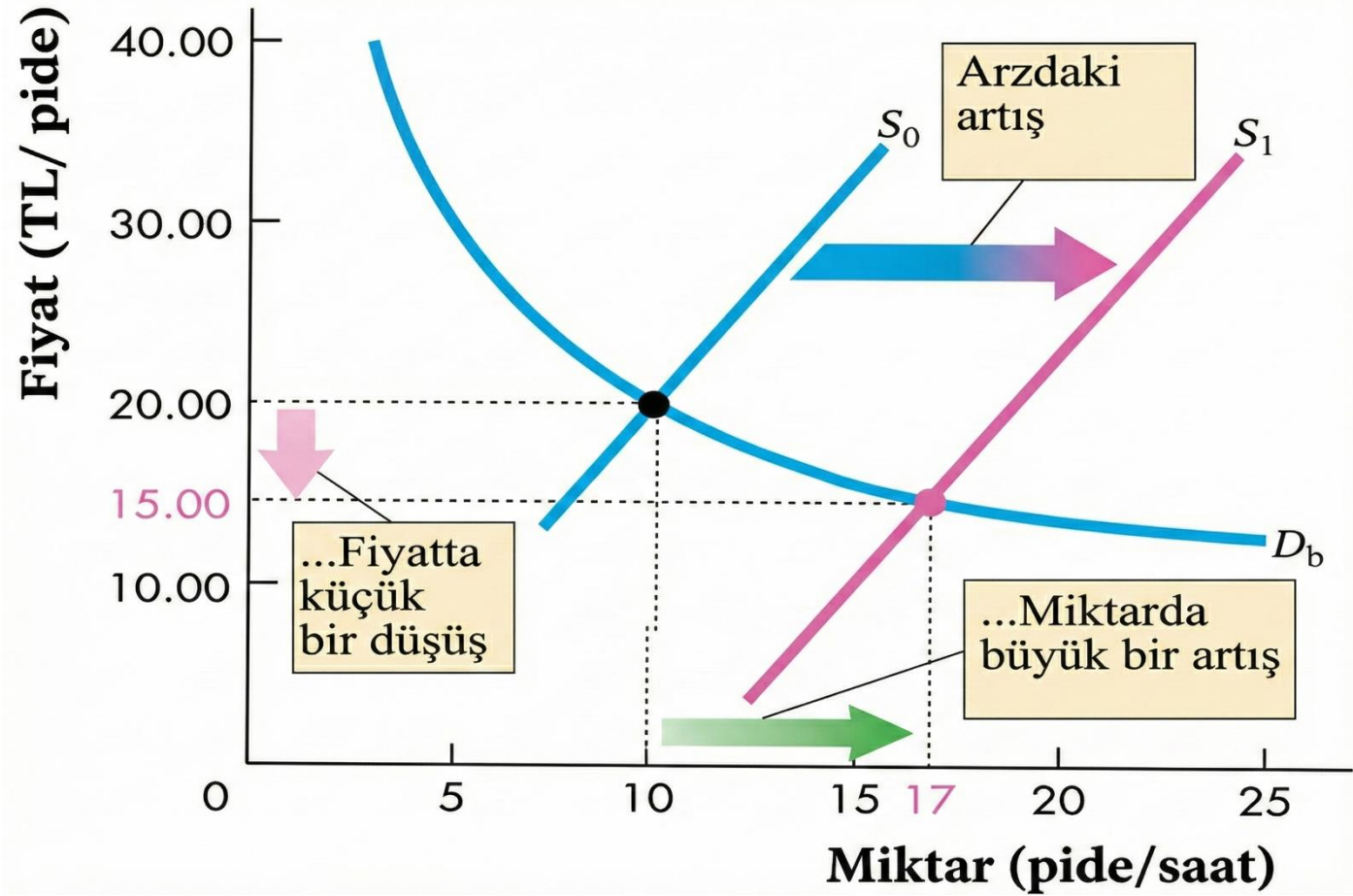
- Fiyattaki küçük bir düşüş karşısında miktarda büyük bir artış mı olur?

Büyük fiyat değişimi - küçük miktar değişimi

Küçük fiyat değişimi - büyük miktar değişimi

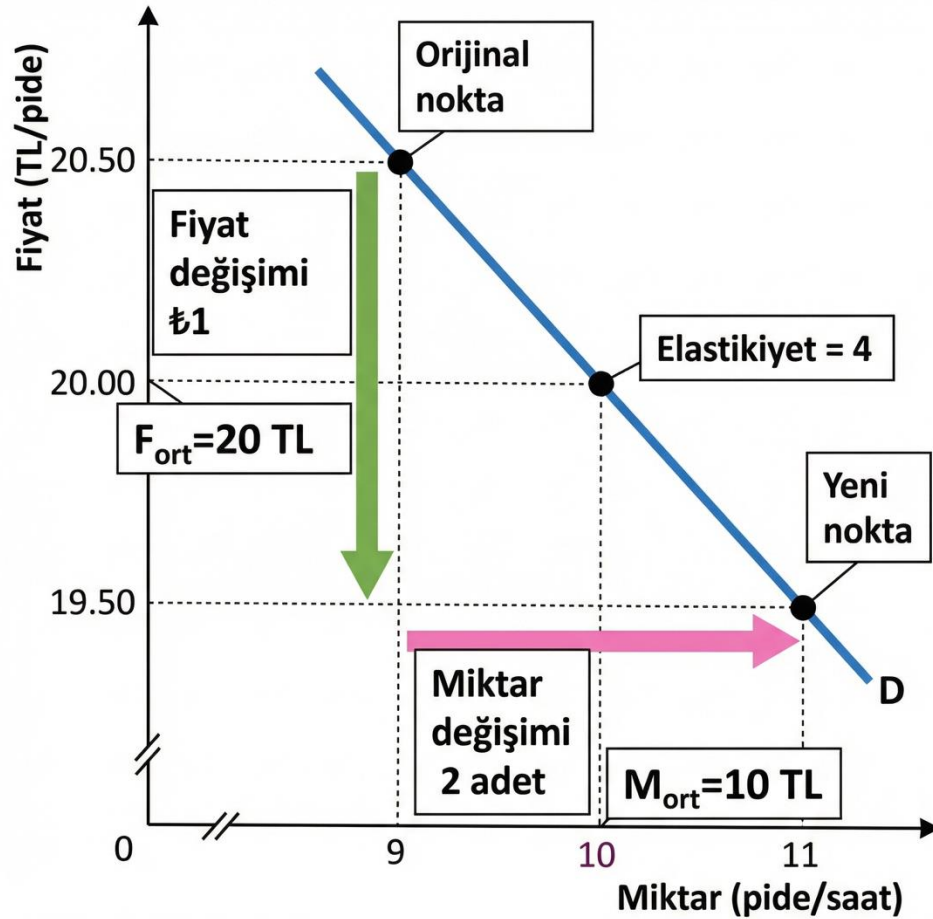

Elastikiyet hesabı (1)

- *Talebin fiyat elastikiyeti* =
$$\frac{\text{Talep miktarındaki yüzde değişim}}{\text{Fiyattaki yüzde değişim}}$$
- Fiyattaki pozitif değişim, talep edilen miktarda negatif değişime yol açar
 - Fiyat arttığında talep miktarı azalmaktadır.
- Talebin fiyat elastikiyetinin işareti negatiftir.
- Elastikiyetleri kıyaslamak için talebin fiyat elastikiyetinin büyüklüğü kullanılır ve negatif işareti ihmal edilir.
- Talebin fiyat elastikiyetini hesaplamak için, fiyat ve talep edilen miktardaki değişimler, ortalama fiyatın ve ortalama miktarın **yüzdeleri** olarak ifade edilmelidir.

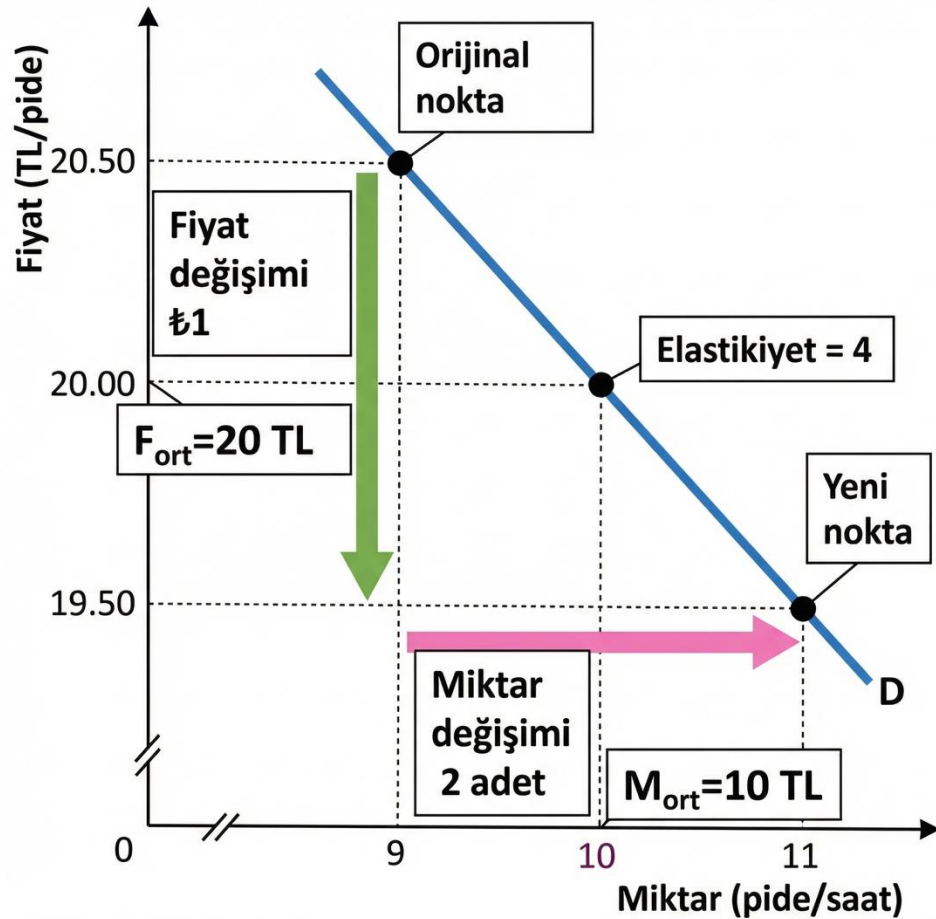

Elastikiyet hesabı (2)

- Pide fiyatı: ₺20,5 talep miktarı:9 adet/sa
- Fiyat ₺19,5 düşerse talep miktarı 11 adet/sa oluyor
- Pide fiyatı ₺1 düşünce saatteki talep miktarı 2 birim artmaktadır

Elastikiyet hesabı (3)

- Fiyattaki % değişim = (fiyat değişimi / ortalama fiyat) * 100
$$= [(20,50 - 19,50)] / [(20,50 + 19,50) / 2] * 100$$
$$(1/20) * 100 = \%5$$
- Miktardaki % değişim = (miktar değişimi / ortalama miktar) * 100
$$= [(11 - 9)] / [(11 + 9) / 2] * 100$$
$$= (2/10) * 100 = \%20$$
$$= \%20 / \%5 = 4$$

Yorum: Fiyattaki %1'lik azalma, talep edilen miktarı %4 artırır

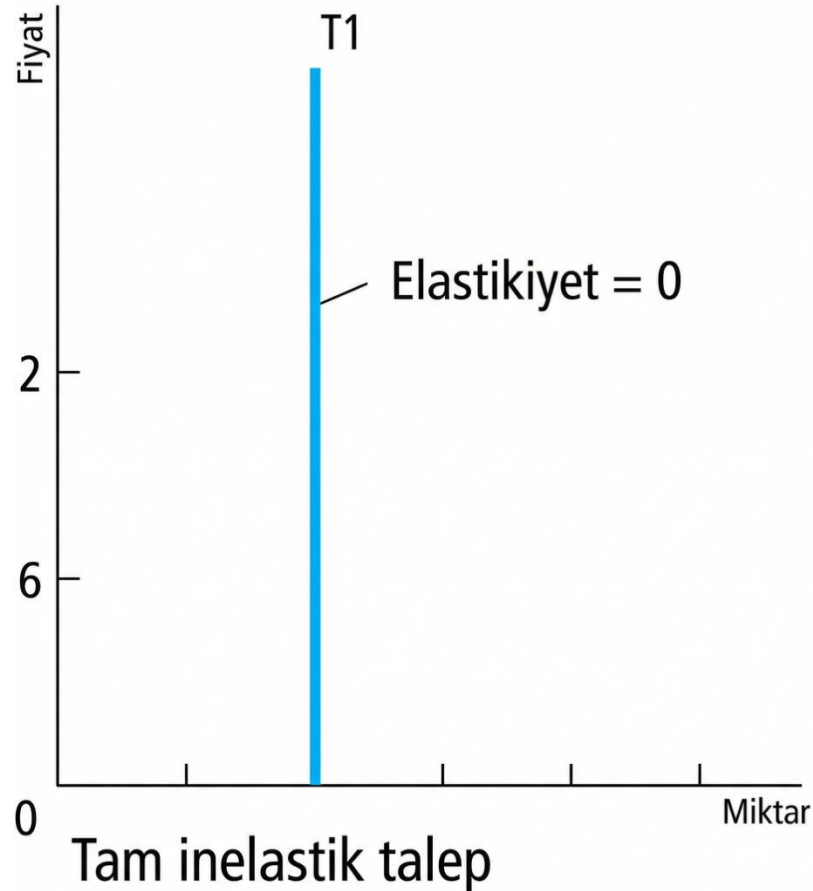

Elastikiyet hesabı (4)

- Talep elastikiyetinin mümkün olan tüm aralığını (0'dan sonsuza) kapsayan 3 farklı talep eğrisi vardır
 - Tam inelastik talep
 - Birim elastik talep
 - Tam elastik talep

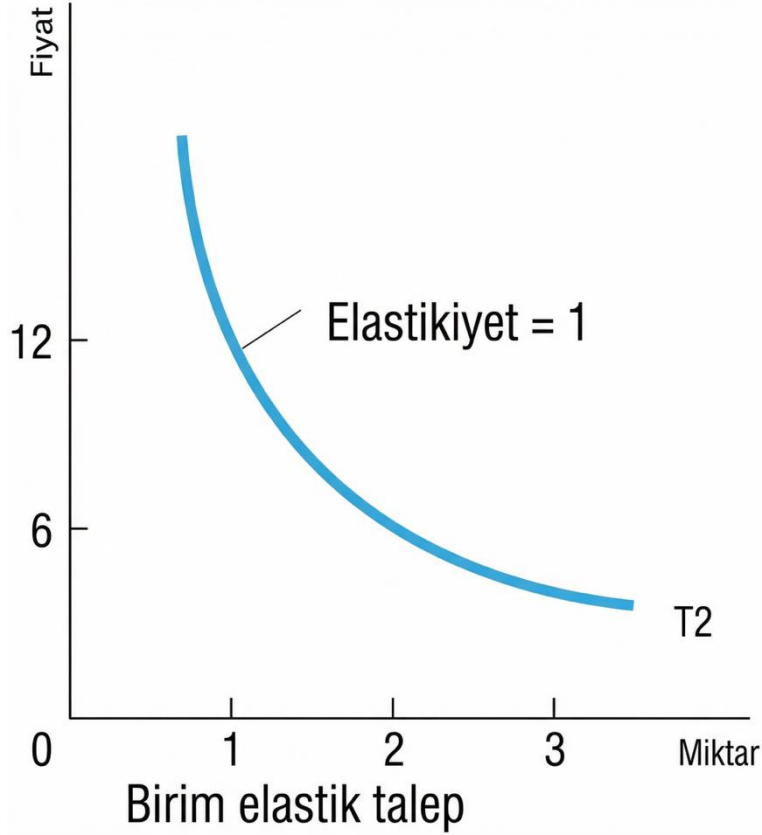

1.Tam inelastik talep

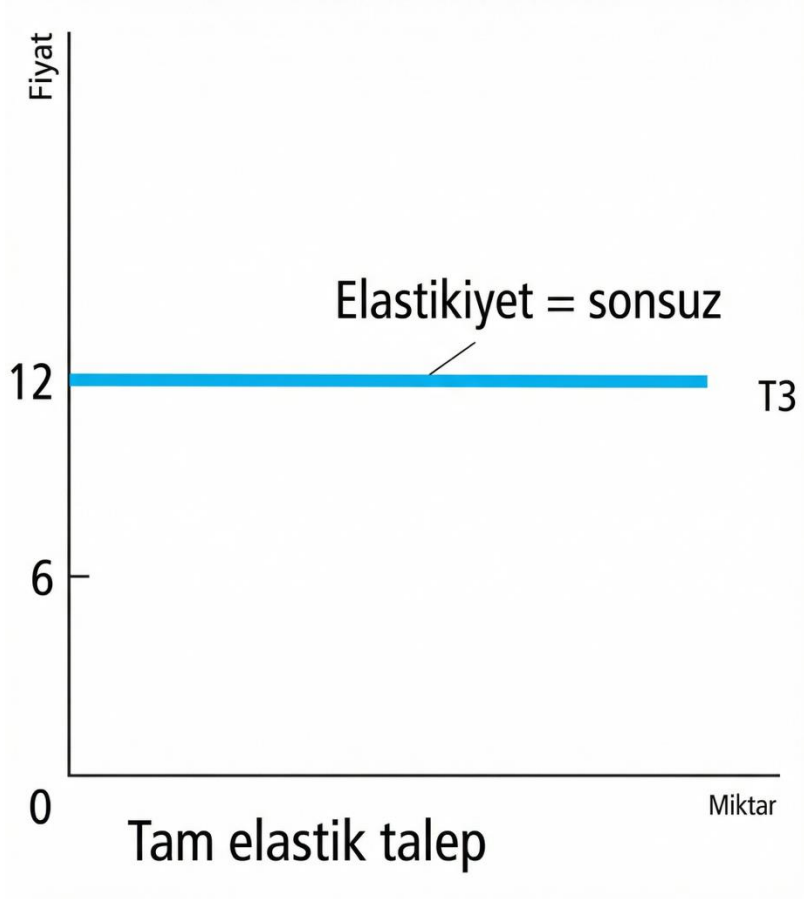
- Talep miktarı, tüm fiyatlar karşısında sabittir, tepkisizdir.
 - İnsülin, şeker hastaları için çok önemlidir. Fiyatı değişse bile satın alınacak miktarı değişmez. Talebin fiyat elastikiyeti çok düşüktür (0'a yakın)
- Elastikiyet değeri 0-1 arasında ise talep miktarındaki değişim fiyattakinden daha az olur.
 - Beslenme, barınma

2.Birim elastik talep

- Talep miktarındaki yüzde değişim, fiyattaki yüzde değişime eşittir.

3.Tam elastik talep

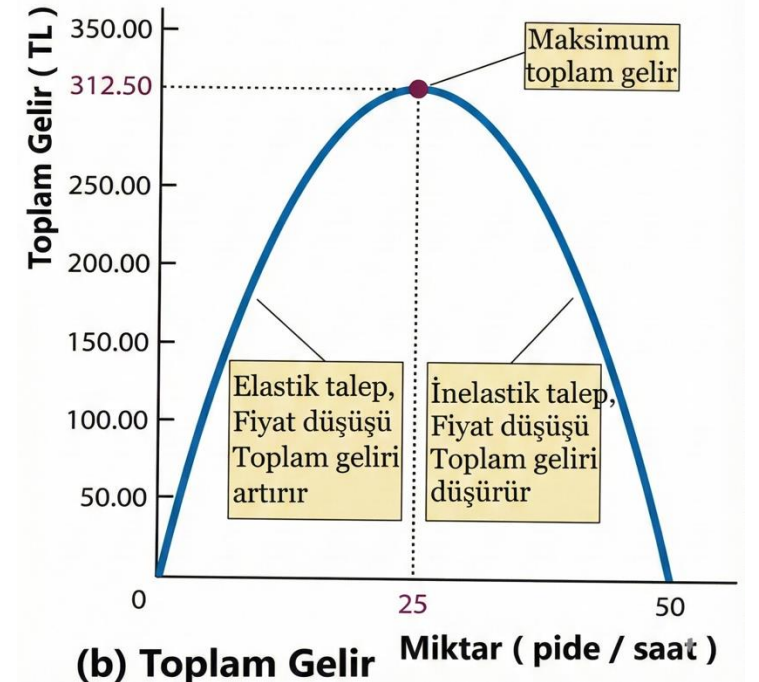
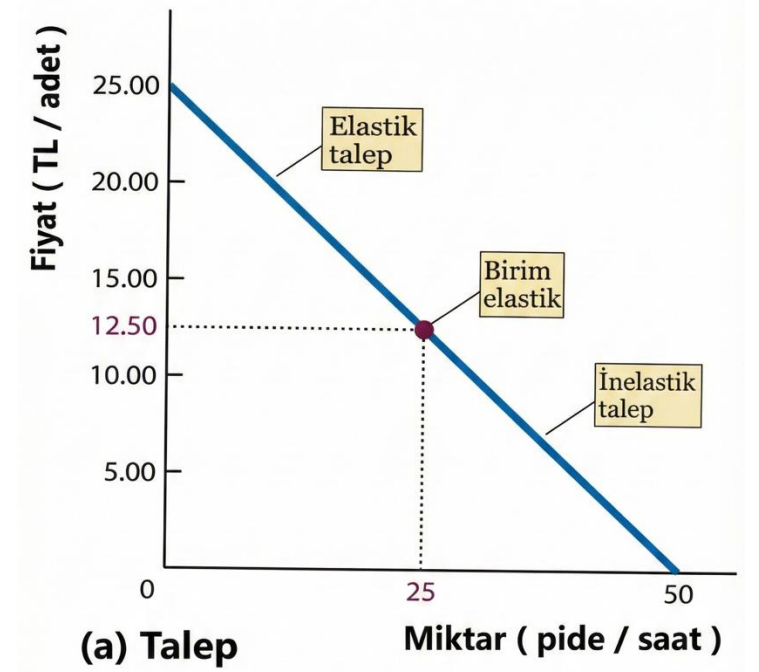

- Bir malın fiyatındaki küçük bir değişime karşılık, talep miktarında sınırsız yüzde değişim olmaktadır.
 - Tam ikame mallar, gazlı içecek satan 2 makinenin fiyatları farklı olursa ucuz olan tercih edilir.
- Elastikiyet değeri 1'den büyük olduğunda talep miktarındaki değişim fiyattakinden daha fazla olur.
 - Otomobil, mobilya

Toplam gelir ve elastikiyet

- Bir malın satışından elde edilen toplam gelir, o malın satış fiyatının satılan miktarıyla çarpılmasıyla elde edilir.
 - Fiyat değiştiğinde, toplam gelir değişir. Fakat mal veya hizmet fiyatındaki artış toplam geliri her zaman artırmaz. Gelirdeki değişim, talep elastikiyetine bağlıdır.
- Fiyat düşüşü geliri artıyorsa, talep elastik
- Fiyat düşüşü geliri düşüyorsa, talep inelastik
- Fiyat düşüşü geliri değiştirmiyorsa, talep birim elastik

Talep elastikiyetini etkileyen faktörler

- **Yakın ikame malların olması:** Bir mal veya hizmet yerine kullanılabilecek (ikame mal) mallar ne kadar fazla ise o mal veya hizmetin talebi o kadar fazla elastiktir.
- **İlgili mala yapılan harcamanın bütçedeki payı:** Diğer şartlar aynı kaldığında, bir mala harcanan gelirin, toplam gelirdeki payı ne kadar fazla olursa, o malın elastikiyeti o kadar yüksek olur.
- **Fiyat değişiminden sonra geçen zaman:** Bu zaman dilimi ne kadar uzun olursa, talep o kadar elastik olur.

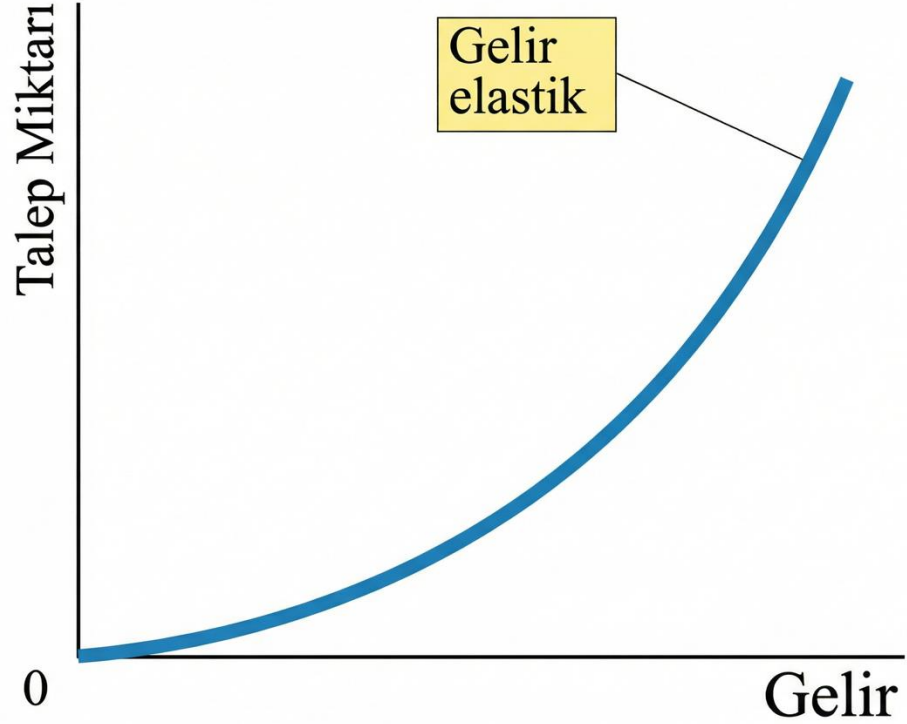

2. TALEBİN GELİR ELASTİKİYETİ

- Diğer şartlar aynı kaldığında bir mal veya hizmetin talebinin gelirdeki değişmeye gösterdiği tepkinin ölçüsü
- 3 şekilde olabilir
 - Gelir elastik
 - Gelir inelastik
 - Negatif gelir elastikliği

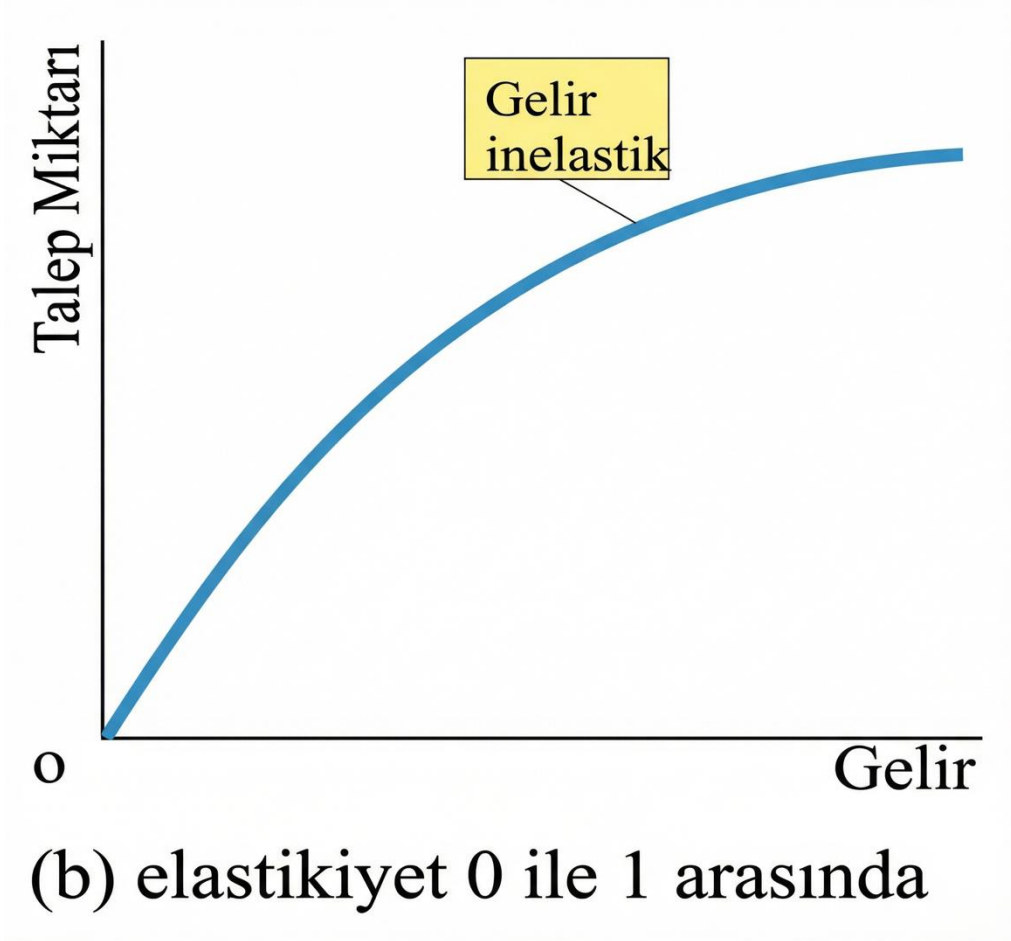
1. Gelir elastik

(a) elastikiyet 1'den büyük

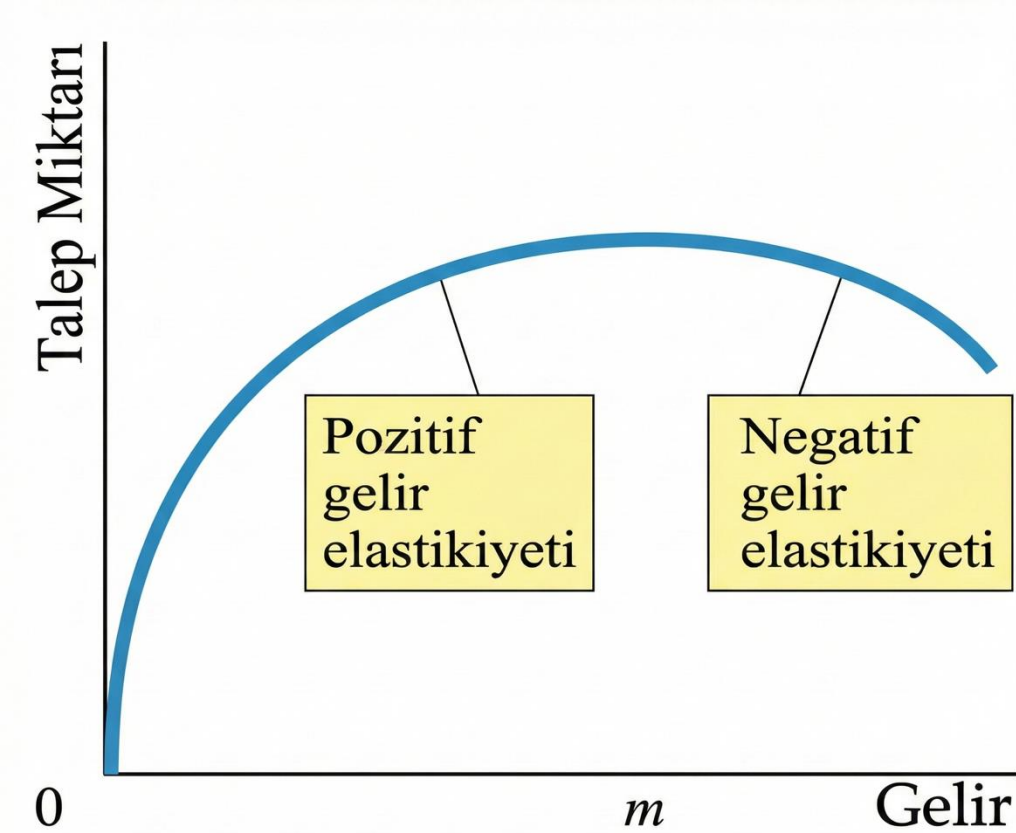
- Yüksek mal
- Gelir arttığında, talep miktarı artar, fakat talep miktarı gelirden daha hızlı artar.
 - Uluslararası seyahat, mücevherat ve sanat eserleri, deniz seyahatleri

2. Gelir inelastik

- Normal mal
- Gelir arttığında, talep miktarı artar, fakat gelir artışı talep miktarından daha fazla artar.
 - Gıda, giyim, gazete ve dergiler

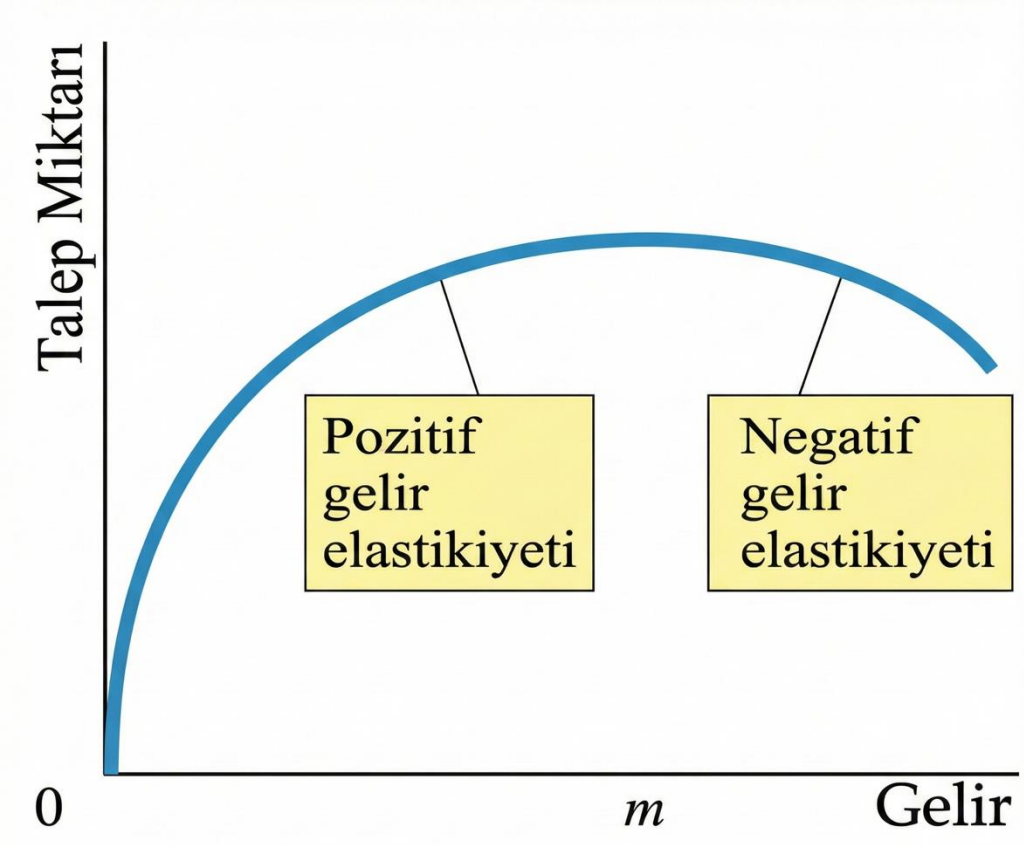
3. Negatif gelir elastikiyeti (1)

(c) elastikiyet 1'den küçük ve negatif

- Düşük mal
- m noktasında maksimuma ulaşmaya kadar gelirin artışı talep miktarını artırır.
- Sonra gelir artmaya devam ederse, talep miktarı azalır.
 - Gelir elastikiyeti m noktasına kadar 1'den küçük, fakat pozitiftir.

3. Negatif gelir elastikiyeti (2)

(c) elastikiyet 1'den küçük ve negatif

- Talebin gelir elastikiyeti m noktasından sonra negatiftir.
 - motosiklet, patates ve ekmek
 - Düşük gelirli tüketiciler bu malları daha fazla satın alırlar. Düşük gelir seviyesinde böyle mallara olan talep gelir arttığında artar.
- m noktasından sonra gelir arttığında alternatif lüks mallar tercih edilebilir
 - motosiklet yerine küçük araba, patates yerine meyve, sebze ve et tercih edilebilir

3. ARZ ELASTİKİYETİ

- Arz edilen miktarın fiyattaki değişmeye karşı gösterdiği tepki
 - Talep artışı olduğunda denge fiyatı yükselir ve denge miktarı artar
 - fiyatta büyük bir yükseliş, miktarda az bir artış mı olur?
- veya
- fiyatta küçük bir yükseliş, miktarda büyük artış mı olur?

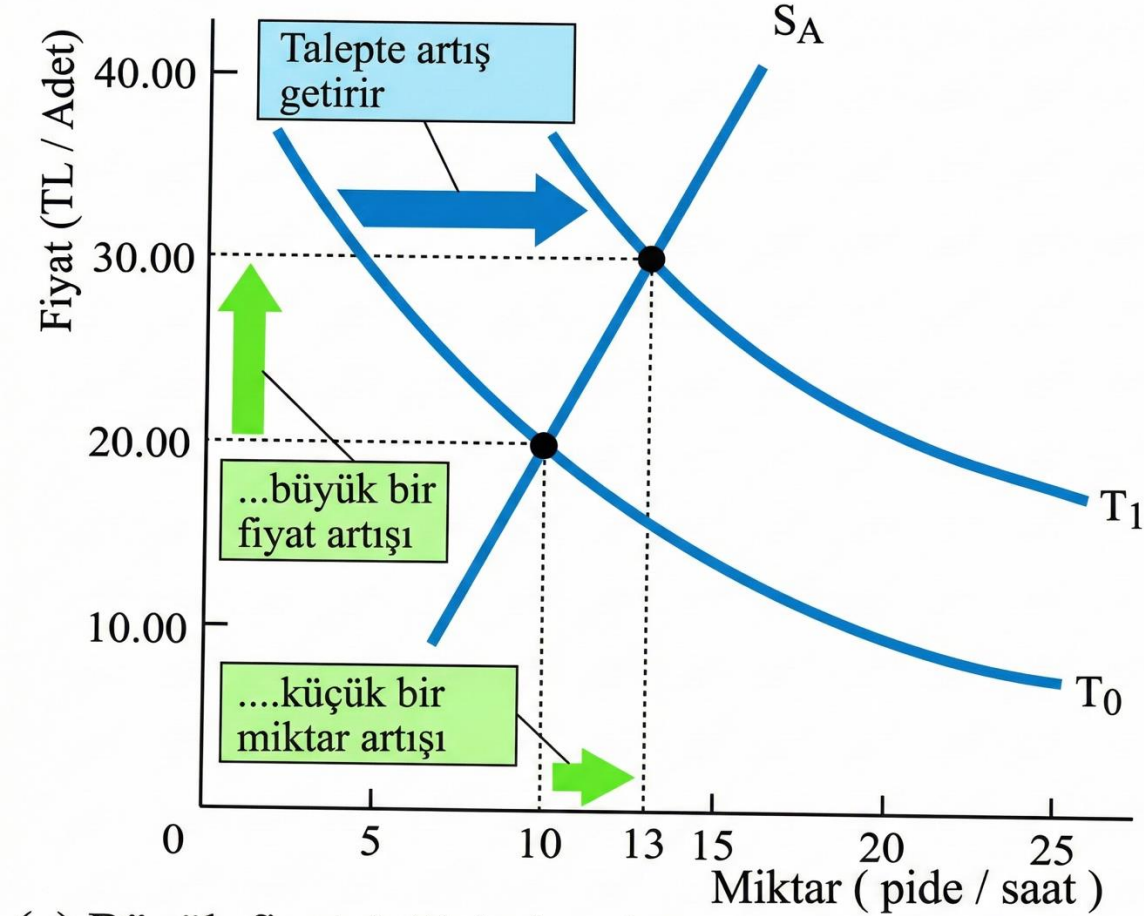

Elastikiyet hesabı (1)

- *Arz elastikiyeti* =
$$\frac{\text{Arz miktarındaki yüzde değişim}}{\text{Fiyattaki yüzde değişim}}$$

Büyük fiyat değişimi - küçük miktar değişimi

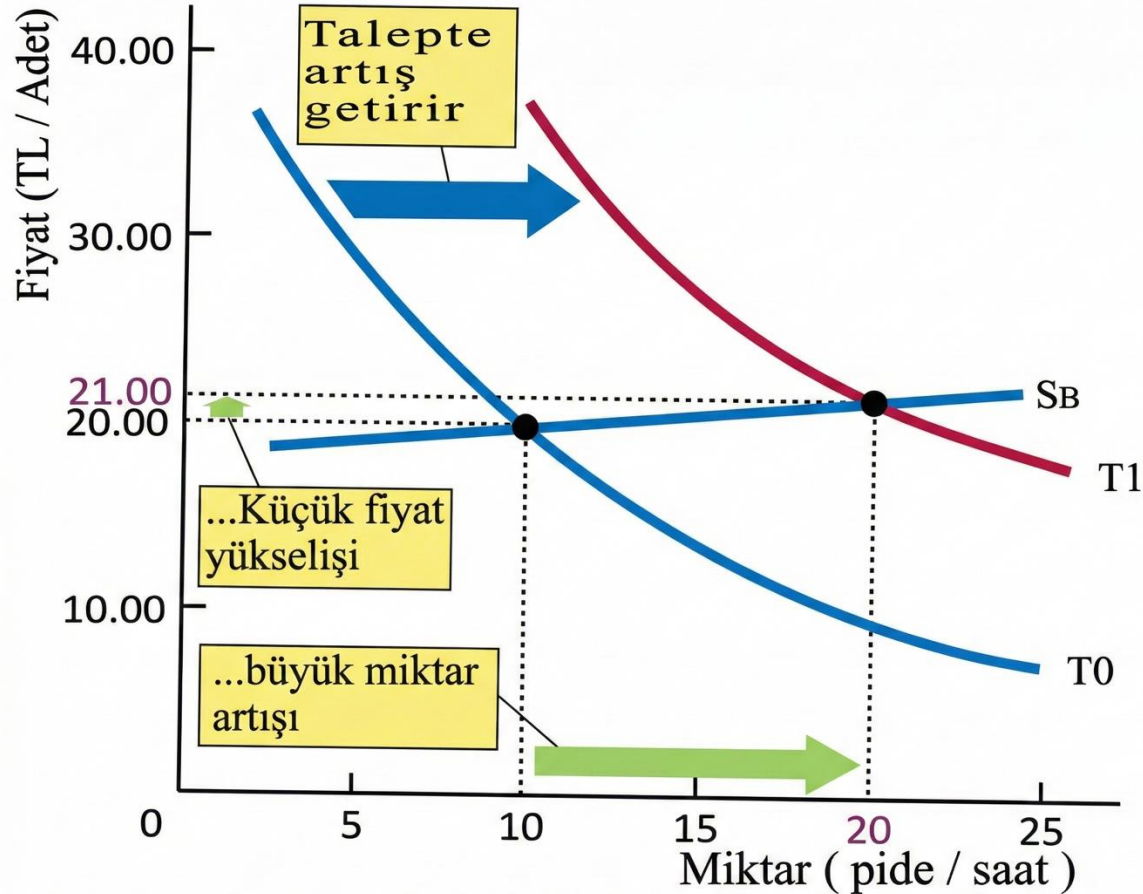

(a) Büyük fiyat değişimi ve küçük miktar değişimi

- Fiyat ₺20'den ₺30'ye yükseldiğinde, fiyattaki artış ₺10 ve ortalama fiyat ise ₺25 olur
 - $(10/25) \cdot 100 = \%40$
- Miktar 10 adetten 13 adet/saate yükselerek 3 adet artar, ortalama miktar 11,5 adet olur
 - $(3/11,5) \cdot 100 = \%26$
- $\%26 / \%40 = 0,65$
- **Yorum:** Fiyattaki %1'lik artış, arz edilen miktarı %0,65 artırır

Küçük fiyat değişimi - büyük miktar değişimi

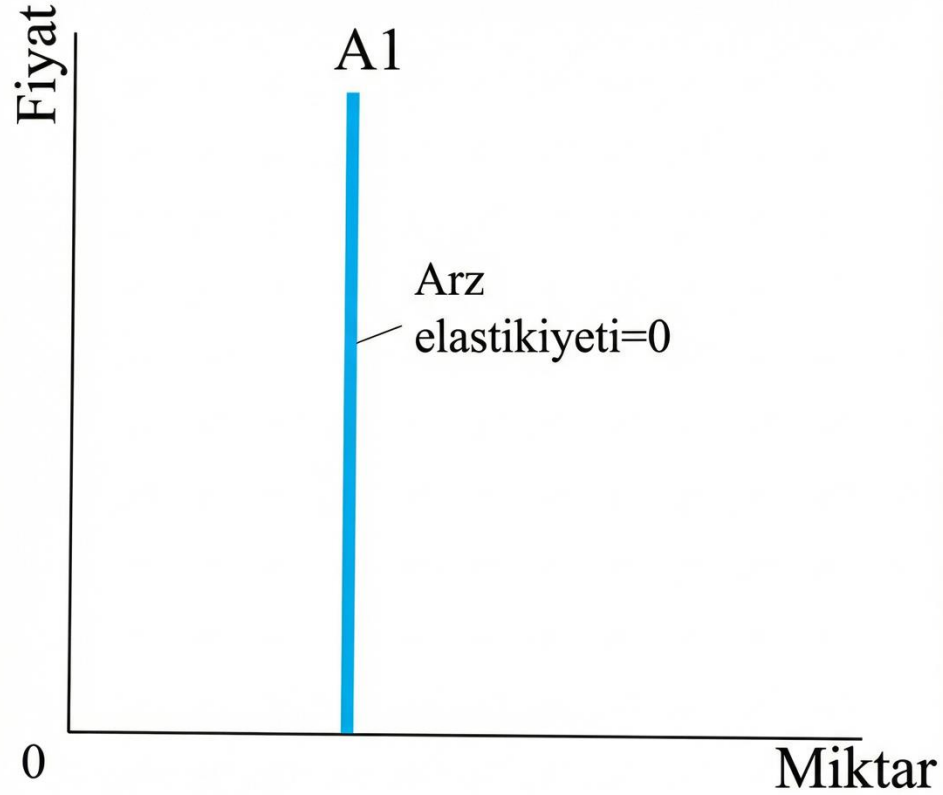

b) küçük fiyat değişimi ve büyük miktar değişimi

- Fiyat ₺20'den ₺21'ye yükseldiğinde, ortalama fiyat ₺20,5 TL olur
 - $(1/20,5) * 100 = \%4,9$
- Miktar 10 adetten 20 adet/sa yükselerek 10 adet artar, ortalama 15 adet/sa olur
 - $(10/15) * 100 = \%67$
- $\%67 / \%4,9 = \mathbf{13,67}$
- **Yorum:** Fiyattaki %1'lik artış, arz edilen miktarı %13,67 artırır

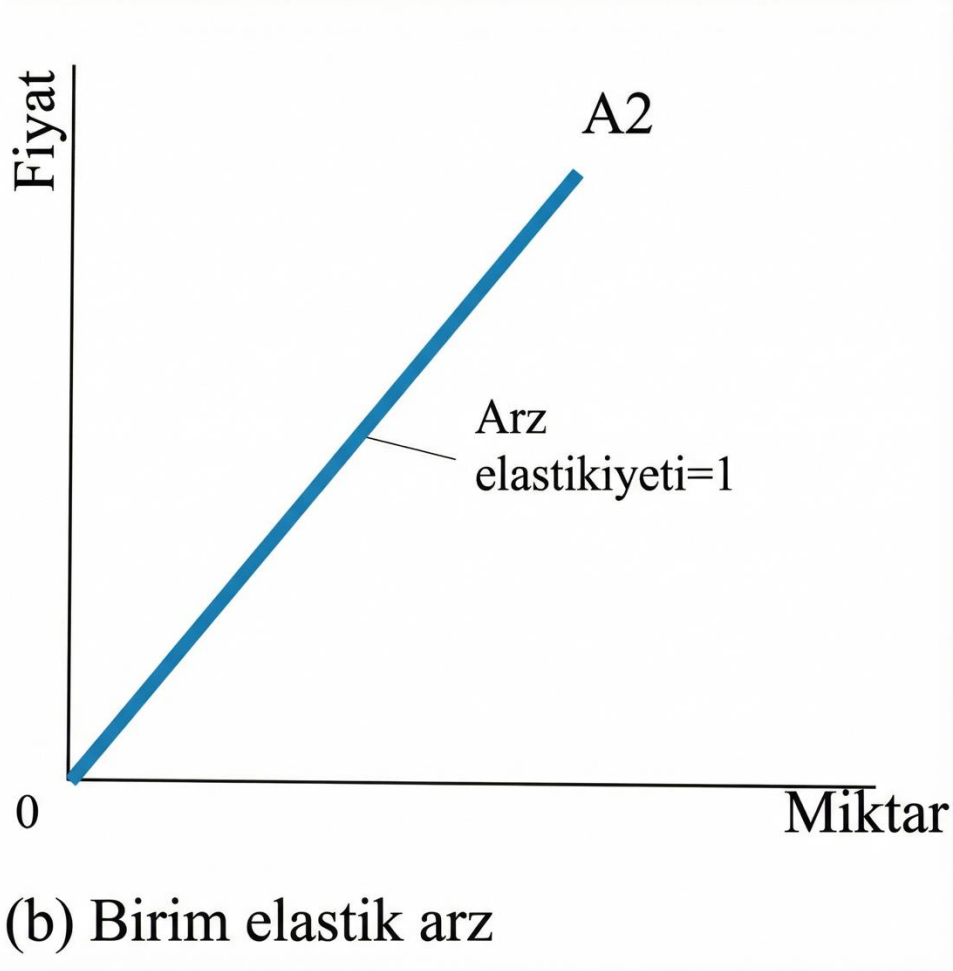
1. Tam inelastik arz

(a) Tam inelastik arz

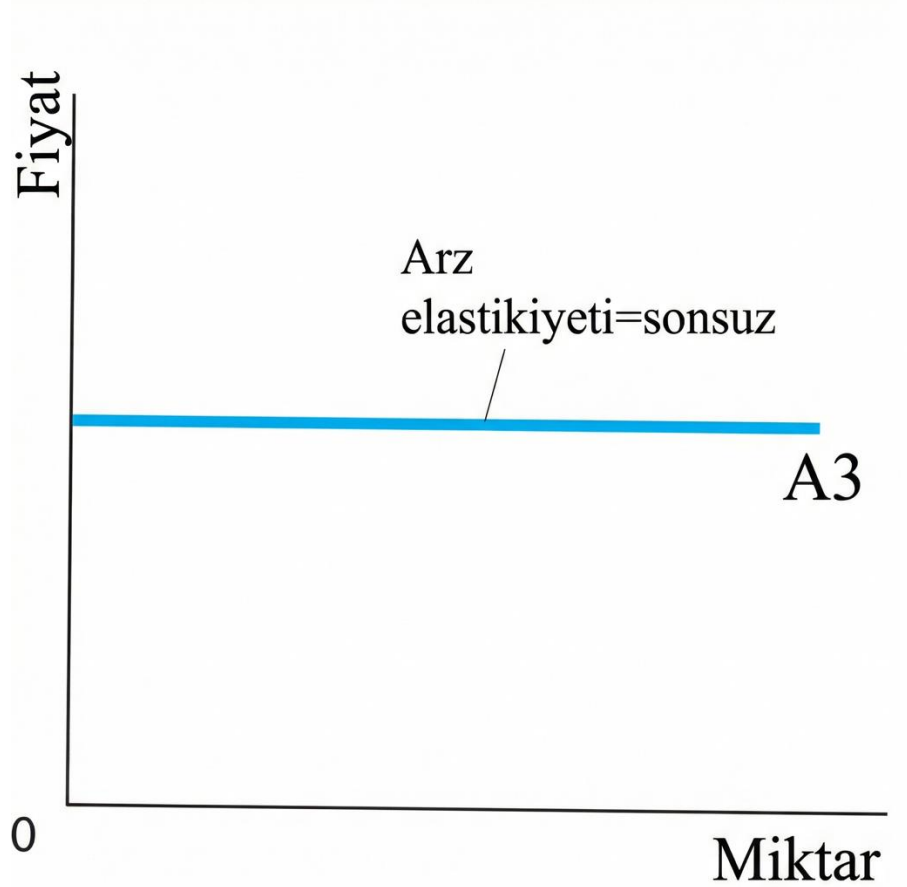
- Arz elastikiyeti, fiyattan bağımsız ve sabit ise arz eğrisi dikeydir ve arz elastikiyeti sıfırdır.

2. Birim elastik arz

- Fiyattaki yüzde değişim, miktardaki değişime eşittir.

3. Tam elastik arz

(c) Tam elastik arz

- Eğer satıcıların herhangi bir satış miktarı için satmak istedikleri bir fiyat piyasada mevcut ise, tam rekabet piyasasında üreticilerin arz eğrisi yataydır. Arz eğrisi yatay ise arz elastikiyeti sonsuzdur.

Arz elastikiyetini etkileyen faktörler

- **Kaynakların ikame imkânları:** Çok nadir bulunan tek olan üretim kaynakları ile üretilen mal ve hizmetler düşük hatta sıfır arz elastikiyetine sahiptirler. Yaygın bulunan kaynaklarla üretilenler yüksek arz elastikiyetine sahiptir.
- **Arz kararının verileceği zaman dilimi:** Karar verilecek zaman dilimi dar olur ise elastikiyet düşer, zaman fazla ise elastikiyet yükselir. Kısa zamanda üretici fiyata fazla duyarlı değilken zaman dilimi uzadıkça daha duyarlı olur. Çünkü uzun zaman diliminde fiyata tepki olarak verilecek kararlar daha çok alternatiflere sahip olabilir.

